

Kunst redden in oorlogstijden

Datum: 18-04-2013
Auteur: Joanne de Jager
Bron: OneWorld

Afghanistan, Irak, Mali... Het zijn de bekende conflictgebieden. In deze landen sneuvelen niet alleen mensen, maar ook veel erfgoed gaat verloren. En dat terwijl deze overblijfselen uit de geschiedenis een belangrijke bijdrage kunnen leveren aan de wederopbouw van een land. Gelukkig zijn er ook genoeg reddingspogingen, met succes.

“UNESCO zet zich in voor de bescherming, het beheer en bewustwording van erfgoed. Dit doet zij via haar Conventies. Bovendien geeft UNESCO trainingen en ondersteunt zij de lokale bevolking. Toch kan het bij de bescherming van het erfgoed niet zonder de lokale bevolking. Met gevaar voor eigen leven en vaak buiten het zicht van de media brengen mensen in conflicten wereldwijd het erfgoed in veiligheid.” (Koojsje Spitz, Nationale UNESCO Commissie)

Wie zijn wij, nu onze gezinnen uit elkaar gevallen zijn? Wie zijn wij, na dit onbegrijpelijk geweld? Wie zijn wij, nu onze dromen kapot geschoten zijn? Dit soort vragen kunnen opkomen bij mensen die leven in een land dat verscheurd is door oorlog of rampen. In deze zoektocht naar identiteit helpt het om na te denken over een gezamenlijk verleden. Waar komen we vandaan? Een land dat er verloren bij staat, kan erg rijk zijn aan kunst en cultuur. Dit erfgoed kan een belangrijke rol spelen in het vredesproces van een land, doordat het de identiteit en de waarden van een volk vertegenwoordigt. Het bewaren van erfgoed geeft mensen het vertrouwen om eenheid te herstellen en weer te kijken naar de toekomst.

Maar dan moet dat erfgoed wel blijven bestaan. Daarom ondersteunt [UNESCO](#) de plaatselijke bevolking om erfgoed te beschermen in conflictgebieden. De daadkracht van de lokale bevolking is hierin cruciaal en niet zonder gevaar, maar deze drie succesverhalen maken het de moeite waard.

foto: [Art & History](#)

Afghanistan

Tijdens de burgeroorlog in de jaren '90 stond het Nationaal Museum van Kabul letterlijk in de frontlinie. Het museum werd getroffen door raketaanvallen en plunderingen en toen het Taliban regime alle niet-Islamitische beelden liet vernietigen, was de schade groot: duizenden kunststukken werden vernield of doorverkocht op de zwarte markt.

Wat de Taliban niet wist was dat een groot deel van de collectie al was weggesluisd. Toen de bommen begonnen te vallen, had het personeel van het museum de schatten veilig opgeborgen in kluizen onder het presidentieel paleis, waaronder de Afgaanse kroonjuwelen: het beroemde Bactrische goud. Bactrië was een oude natie van Afghanistan en het goud is een waardevol, tastbaar overgeleverd stukje van deze cultuur. Tegen het einde van het Taliban bewind dacht het Afgaanse volk dat er niets was overgebleven dan verwoesting. De vondst van de meer dan 20 duizend goudstukken was een grote verrassing.

De directeur van het museum in Kabul heeft samen met zijn 'handlangers' al die donkere jaren het geheim bewaard. Toen zij na de oorlog de kluizen openbraken, was elk stukje goud nog aanwezig en onbeschadigd. Als ze niet waren verstopt tijdens de oorlogsjaren, zouden deze schatten van Afghanistan verloren zijn gegaan. Het Nationaal Museum is sindsdien weer opgebouwd en verschillende kunststukken krijgen jaarlijks bekijks van zo'n 6000 bezoekers. Het Bactrische goud is op dit moment in Australië te zien bij een National Geographic [expositie](#), omdat de situatie in Afghanistan nog te onveilig is. Door middel van deze tentoonstelling hopen de Afghanen het imago van hun land te kunnen verbeteren.

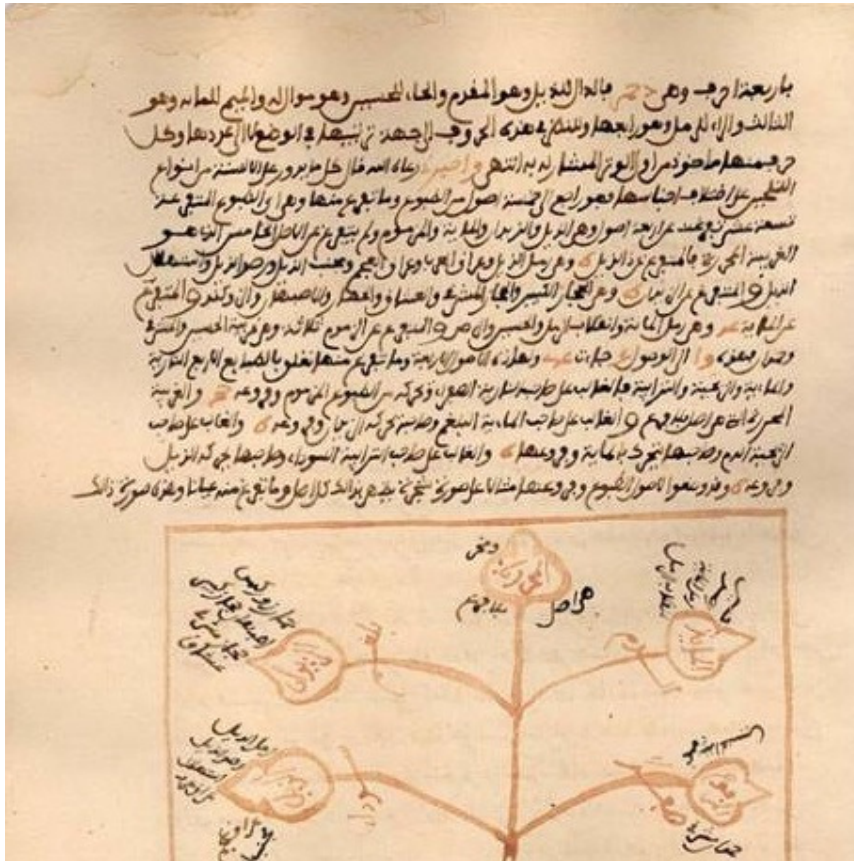

foto: [UNESCO](https://www.unesco.org)

Mali

Het [verhaal](#) uit Timboektoe laat zien hoe de Malinese bevolking nauw betrokken is geweest bij de redding van eeuwenoude manuscripten. Dit zijn wetenschappelijke werken vanaf de tiende eeuw, toen Timboektoe hét Afrikaanse centrum van handel en onderwijs was. Op het moment dat al-Qaida militanten openlijk dreigden om de manuscripten te vernietigen, omdat de geschriften tegen de zuivere Islam in zouden gaan, namen honderden Malinezen, met financiële hulp van het [Prins Claus Fonds](#), grote risico's door de collectie uit de bibliotheek van Timboektoe te evacueren.

Terwijl de rebellen in het ene gebouw zochten naar de geschriften, werden in het andere gebouw duizenden manuscripten in rijstzakken de stad uit gesmokkeld. De directeur van het instituut was redder in nood: hij nam de verzameling eerst onder zijn hoede in zijn eigen huis. Niet lang daarna werden de manuscripten in metalen koffers op kano's geladen, om de Niger rivier over te steken en daar op een veilige plek te worden bewaard. Net op tijd, want een week later stonden de rebellen aan de deur van de directeur, hem verwijtend dat hij de Amerikanen had geholpen door hun bibliotheek te beschermen. "Daarom moet je ons nu de manuscripten overhandigen." Te laat, de directeur kon opgelucht ademhalen.

De Malinezen zijn trots op de fysieke overblijfselen van hun eeuwenoude wetenschap en cultuur. Hun inzet voor de evacuatie laat zien dat de manuscripten van grote waarde zijn voor het Malinese volk. Voor hen zijn het niet alleen fragmenten uit een verre geschiedenis, maar vertegenwoordigen ze hun tradities die vandaag de dag nog steeds leven. Bovendien laat de

collectie zien dat de Afrikaanse traditie niet alleen op mondelinge overdracht rust, maar dat er wel degelijk ook sprake is van een rijke schriftelijke cultuur.

Mali blijft een land waar veel onrust heerst. De manuscripten kunnen een grote bijdrage leveren aan het vredesproces in dit gebied, doordat de geschriften benadrukken dat Mali één land is met één geschiedenis.

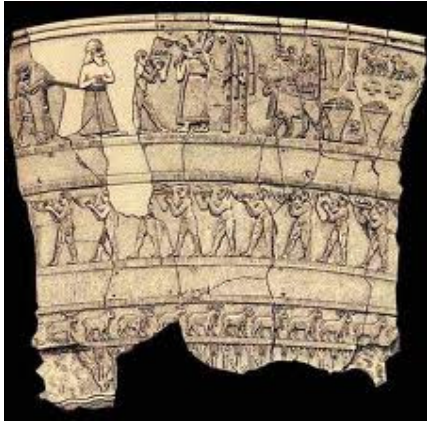

foto: [Ancient World](#)

Irak

Ook Irak kent bijzondere verhalen met betrekking tot de bescherming van cultureel erfgoed. Het Nationaal Museum in Bagdad is tijdens de invasie van de Amerikanen meerdere keren het mikpunt van geweld en plunderingen geweest. René Teijgeler, expert op het gebied van erfgoed, was nauw betrokken bij verschillende reddingsacties en vertelt hoe tijdens één van deze invallen een bijzonder kunststuk werd gestolen: de vaas van Warka, naar schatting al meer dan 5000 jaar oud.

Om zoveel mogelijk gestolen goederen weer terug te krijgen, had het museum een beleid dat gestolen kunststukken teruggebracht konden worden, zonder dat de dieven er om vervolgd zouden worden. Sterker nog: bij het terugbrengen van het object zou zelfs een vergoeding als dank worden overhandigd. Voor de dieven van de Warka vaas was dit blijkbaar niet voldoende, want zij waren in eerste instantie niet van plan om schuld te bekennen. Toch kwamen de twee jongens een jaar na de diefstal met de brokstukken van de vaas het museum binnen wandelen. Moeder had ontdekt dat haar zoons gestolen spullen in huis hadden en had de jongens dringend verzocht de brokstukken weer terug te brengen. Haar zoons weigerden, omdat zij van plan waren om de vaas voor veel geld te verkopen. Maar hun moeder was hen te slim af: zij besloot niet meer voor de jongens te koken of hun was te doen, totdat de twee broers de vaas weer teruggebracht hadden naar het museum. Het duurde niet lang voordat de jongens tot inzicht kwamen en hun weg maakten naar het museum.

Source: <http://www.oneworld.nl/lezen/achtergrond/kunst-redden-oorlogstijden-1>